

R 11, 1–8

Mieszkańcy całej ziemi mieli jedną mowę, czyli jednakowe słowa. A gdy wędrowali ze wschodu, napotkali równinę w kraju Szinear i tam zamieszkali. I mówili jeden do drugiego: «Chodźcie, wyrabiamy cegłę i wypalmy ją w ogniu». A gdy już mieli cegłę zamiast kamieni i smołę zamiast zaprawy murarskiej, rzekli: «Chodźcie, zbudujemy sobie miasto i wieżę, której wierzchołek będzie sięgał nieba, i w ten sposób uczynimy sobie znak, abyśmy się nie rozproszyli po całej ziemi». A Pan zstąpił z nieba, by zobaczyć to miasto i wieżę, które budowali ludzie, i rzekł: «Są oni jednym ludem i wszyscy mają jedną mowę, i to jest przyczyną, że zaczęli budować. A zatem w przyszłości nic nie będzie dla nich niemożliwe, cokolwiek zamierzają uczynić. Zejdźmy więc i pomieszajmy tam ich język, aby jeden nie rozumiał drugiego!» W ten sposób Pan rozproszył ich stamtąd po całej powierzchni ziemi, i tak nie dokończyli budowy tego miasta. Dlatego to nazwano je Babel, tam bowiem Pan pomieształ mowę mieszkańców całej ziemi. Stamtąd też Pan rozproszył ich po całej powierzchni ziemi.

Ap 15, 3–4

«Dzieła Twoje są wielkie i godne podziwu, Panie, Boże wszechwładny! Sprawiedliwe i wierne są Twoje drogi, o Królu **narodów**! Któż by się nie bał, o Panie, i Twego imienia nie uczcił? Bo Ty sam jesteś Święty, bo przyjdą **wszystkie narody** i padną na twarz przed Tobą, bo ujawniły się słuszne Twoje wyroki».

Ap 19, 22–26

A świątyni w nim nie dojrzałem: bo jego świątynią jest Pan Bóg wszechmogący oraz Baranek. I Miastu nie trzeba słońca ni księżyca, by mu świeciły, bo chwała Boga je oświeciła, a jego lampą – Baranek. I w jego świetle będą chodziły **narody**, i wniosą do niego królowie ziemi swój przepych. I za dnia bramy jego nie będą zamknięte: bo już nie będzie tam nocy. I wniosą do niego przepych i skarby **narodów**.

Koncepcja narodu w ujęciu katolickiej nauki społecznej

Wg katolickiej nauki społecznej:

- Naród to społeczność ludzka połączona więzią kulturową.
- Więzy kulturowa czyni z narodu wspólnotę duchową.
- Spoiwem tak rozumianej więzi: kulturowej i duchowej jest wzajemna miłość członków wspólnoty narodowej.
- Istnienie narodu postrzegane jest jako zjawisko naturalne, co więcej, konieczne dla człowieka.
- Bez narodu nie jest bowiem możliwy rozwój duchowy człowieka.
- W narodzie jego członkowie zachowują się i działają w określony sposób.
- To, że naród jest podmiotowy stanowi podstawę jego praw.
- Katolicka nauka społeczna wskazuje na obowiązek patriotyzmu, który stanowi wyraz sprawiedliwości i miłości, odrzuca natomiast nacjonalizm, ponieważ niejednokrotnie oznacza on kult własnego narodu oraz nakazuje pogardę dla innych narodów i kultur.

Wyróżnić można dwa sposoby rozumienia narodu.

Według pierwszego rozumienia narodu, zwanego *zachodnim*, naród powstaje dzięki woli jednostek, ma charakter narodu obywatelskiego, odnajdującego swą tożsamość w działaniu swoich członków i jest związany z określonym terytorium.

Według drugiego rozumienia narodu, zwanego *wschodnim*, naród to grupa kulturowo-etniczna. Jednostka jest wprowadzana w sposób naturalny w rodzimą kulturę. Kultura pełni rolę czynnika mobilizującego narodowe emocje.

Ta druga koncepcja narodu jest bliższa nauczaniu Kościoła katolickiego.

KULTURA

Jest pojęciem bardzo szerokim. Obejmuje: wiedzę, wierzenia, sztukę, moralność, prawo, obyczaje i inne wytworzone w ewolucji ludzkości dziedziny. Wg jednej z definicji jest to ogół wytworów człowieka – zarówno materialnych, jak i niematerialnych. Wytwory materialne, to np.: przedmioty codziennego użytku, narzędzia, budowle, technologie. Wytwory niematerialne, to: wartości, normy, wzory zachowań, idee, wierzenia, język, sztuka.

Można zatem powiedzieć, że dla papieża kultura narodowa, to kultura o swoistym duchowym wyrazie. Jest to całe dziedzictwo, które naród jako wspólnota tworzył i tworzy wysiłkiem swego życia i działania, a co ostatecznie służy duchowemu rozwojowi człowiek.

Kultura ... jest fundamentem tożsamości, narzędziem przetrwania oraz przestrzenią, w której naród wypowiada siebie i zachowuje swoją suwerenność duchową.

1. Specyfika narodu

W nauce Kościoła naród jest przede wszystkim dziełem kultury, gdzie to właśnie kultura łączy ludzi w naród. Takie podejście do narodu prezentował w swojej nauce Jan Paweł II. Przemawiając na forum UNESCO, papież mówił:

Naród jest wspólnotą ludzi, których łączą różne spoiwa, ale nade wszystko właśnie kultura. Naród istnieje «z kultury» i «dla kultury», i dlatego właśnie jest ona wielkim wychowawcą ludzi do tego, aby «bardziej być» we wspólnocie, która ma dłuższą historię niż każdy człowiek i własna rodzina. Kościół odrzuca zatem przekonanie o wspólnym biologicznym pochodzeniu członków narodu. W przyjętej przez niego definicji narodu nie odgrywają roli: pochodzenie, etnogeneza, więzy krwi. Na pierwszy plan wysuwane natomiast są: forma i kod kulturowy, mentalność, sposób oswajania świata. Kultura stanowi zasadniczy czynnik narodotwórczy, przez nią naród zdobywa swoją tożsamość.

Kultura stanowi element, który łączy ludzi, który przyczynia się do powstania szczególnego rodzaju więzi. Nie jest to więź powierzchowna i oficjalna, lecz ma charakter duchowy. W tym rozumieniu więź duchowa to wzajemna miłość członków wspólnoty narodowej, powstająca za sprawą przede wszystkim obecności **etosu** w kulturze narodowej.

Dwie definicje etosu z Internetu:

Z artykułu Komitetu Socjologii PAN: ***Etos w kulturze narodowej to zbiór fundamentalnych wartości, norm i wzorców postępowania, które spajają naród, definiując jego tożsamość i idealny styl życia. W polskim kontekście historycznym kluczową rolę odegrał etos rycerski (honor, odwaga, wierność) oraz etos inteligencki, kształtując postawy patriotyczne i społeczne.***

Ze Słownika Języka Polskiego: ***Etos to ogół wzorców postępowania, norm i wartości, które są powszechnie przyjęte i obowiązujące w jakiejś grupie ludzi i stanowią o jej odrębności.***

Pod pojęciem „etosu” należy rozumieć jednolity system ocen, sądów, postaw i zachowań życiowych funkcjonujących w obrębie danego narodu. Chodzi tu o wzory postępowania, wskazujące, co jest moralnie pożądane, a co niewłaściwe.

Oprócz etosu istotny element kultury narodowej stanowi historia. Jest to całe dziedzictwo historyczne narodu: utrwalony i przekazywany

z pokolenia na pokolenie całokształt wydarzeń i doświadczeń narodu, wzorce osobowe i historyczne fakty. Przechowuje je zbiorowa pamięć narodu. Często historycznym faktom, wydarzeniom zostaje odjęta chronologia. Wydarzenia są ze sobą łączone bardziej tematycznie. Podobnie jak w rzeczywistości mitu, gdzie wszystko jest naraz i zawsze obecne. W takiej formie wizja przeszłości bywa rozpowszechniana i podawana potomnym. W wielu przypadkach jest to historia zmitologizowana i usprawiedliwiająca dzieje narodu, ale też bywa odbrązawiana i krytyczna.

Inne, prócz wymienionych powyżej, istotne działy kultury narodowej stanowią: język, literatura, sztuka, religia, humanistyka. Wszystkie one są ze sobą wzajemnie powiązane, tworząc jedną całość stanowiącą spoiwo ludzi w naród.

2. Znaczenie narodu dla człowieka

W nauczaniu Kościoła istnienie narodu postrzegane jest jako zjawisko naturalne, konieczne z prawa natury. Bez narodu nie jest bowiem możliwy wewnętrzny, duchowy rozwój człowieka. Do realizacji tego celu potrzebna jest kultura, zaś zadanie jej tworzenia przekracza możliwości pojedynczego człowieka. Sprostać temu może tylko stały związek wielu osób, jakim jest naród. Oczywiście naród kształtuje człowieka pośrednio, każdy wychowuje się w rodzinie, ale na treściach i wartościach, jakie składają się na całość kultury danego narodu.

Kultura narodowa odgrywa niezwykle ważną rolę w doskonaleniu człowieka. Środowisko kulturowe stanowi konieczny warunek rozwoju człowieka jako osoby, i to we wszystkich płaszczyznach tego rozwoju. Szczególne znaczenie dla człowieka posiada wychowawcze oddziaływanie kultury. Uczy określonego sposobu postępowania w relacji do siebie samego, do drugiego człowieka, do społeczności, do świata oraz do Boga. Kultura pomaga poznawać wartości (np. miłość, przyjaźń, współodczuwanie), angażować się w te wartości oraz je wybierać. Rozwój tych wszystkich umiejętności umożliwia człowiekowi dojście do pełni człowieczeństwa. W rozwoju człowieka szczególne znaczenie odgrywa etos, który jest istotnym składnikiem kultury narodowej.

Relacje, których człowiek doświadcza będąc członkiem wspólnoty narodowej, są relacjami miłości. Z tego względu może doznawać szczęścia. Naród stanowi wartość dla człowieka także z tego względu, że przynależność do określonej kultury jest podstawą wewnętrznej niezależności i wolności. Wyraża się ona przede wszystkim w akcie samookreślenia, który staje się możliwy dzięki narodowi i jego kulturze. W ten sposób naród umożliwia człowiekowi zaspokojenie jego potrzeby identyfikacji i przetrwania, co wydaje się ważne zwłaszcza dzisiaj, w obliczu tendencji do ujednolicania. Poczucie przynależności narodowej zaspokaja ludzką potrzebę bezpieczeństwa oraz związaną z nią potrzebę zakorzenienia w większej i trwałej całości, odpowiada potrzebie należenia do zbiorowości, potrzebie uznania oraz szacunku. Identyfikując się ze wspólnotą narodową jednostka zyskuje poczucie własnej ważności i sensu swego nieustannie zagrożonego istnienia. Jej życie posiada znaczenie, ponieważ stanowi ona część większej całości – bytu, który jest w pewnym sensie nieśmiertelny. W związku z tym los społeczności narodowej staje się

często ważniejszy od osobistego, dlatego osoba zdolna jest poświęcać własną pomyślność dla ochrony społeczności i jej systemu wartości. Jednostka poczuwa się do lojalności względem narodu, ponieważ znajduje w nim odzwierciedlenie i potwierdzenie swojej osobistej tożsamości.

Poczucie przynależności narodowej uzasadnia, integruje i mobilizuje jednostkę do życia w narodzie, z narodem i dla narodu.

Kościół katolicki w swym nauczaniu społecznym opowiada się za uniwersalnymi wartościami, w których najważniejsza jest godność ludzka. Relatywizuje naród. Dostrzega ważny wymiar narodu, zwłaszcza kultury narodowej, i znaczenie narodu dla rozwoju człowieka, ale nie przypisuje narodowi nadrzędnej roli ponad godność człowieka.

Dz 10, 34-35

*Wtedy Piotr przemówił w dłuższym wywodzie: «Przekonuję się, że Bóg naprawdę nie ma względu na osoby. Ale w każdym **narodzie** miły jest Mu ten, kto się Go boi i postępuje sprawiedliwie.*

3. Suwerenność narodu

W nauczaniu społecznym Kościoła zwraca się uwagę na suwerenność narodu. Papież Jan Paweł II wskazywał na związek suwerenności i kultury narodowej. Przemawiając na forum ONZ stwierdził, że poprzez język i kulturę każdy naród wyraża i umacnia swoją suwerenność duchową. Przykład wielu krajów, w tym Polski, pokazuje, że to właśnie kultura narodu pozwala mu przetrwać mimo utraty niepodległości politycznej i ekonomicznej. Także podczas wystąpienia w UNESCO papież zaprezentował podobne podejście do suwerenności mówiąc:

Istnieje podstawowa suwerenność społeczeństwa, która wyraża się w kulturze narodu. Jest to ta zarazem suwerenność, przez którą równocześnie najbardziej suwerenny jest człowiek (...). Strzeżcie wszystkimi dostępnymi wam środkami tej podstawowej suwerenności, którą każdy naród posiada dzięki swej kulturze (...). Nie dopuszczajcie, aby padła ofiarą różnego rodzaju totalitaryzmów, różnego rodzaju hegemonii, dla których człowiek liczy się tylko jako przedmiot dominacji, a nie jako podmiot własnego, człowieczego bytowania.

Naród ma prawo do suwerenności kulturowej opartej na podstawowych prawach człowieka. Suwerenność ta polega na tym, że naród jest niezależny i odrębny we wszystkich dziedzinach swej działalności, jest wolny w poszukiwaniu wartości kulturowych oraz ich realizacji, nie podlega w tym względzie żadnemu przymusowi. Kontakty z innymi grupami, narodami, kulturami sprzyjają rozwojowi kultury nie tylko dzięki wzajemnemu porównywaniu i doświadczaniu wartości ich kultur, ale także za sprawą współzawodnictwa. Jest jednak różnica między gotowością współdziałania i otwarciem na wartości pochodzące z innych kultur, a różnymi formami ucisku kulturowego, narzucania obcych kultur. Naród powinien otwierać się na te wszystkie wartości, które mogą wzbogacić jego kulturę. Powinien jednak mieć swobodę wyboru. Z jednej strony ma prawo podejmować działania, by nie zatracić istotnych elementów swojej kultury, z drugiej zaś nie powinien bronić się przed przyjmowaniem nowych wartości ze względu na niebezpieczeństwo zatrzymania się lub cofnięcia w rozwoju.

Kościół w swym nauczaniu podkreśla, że suwerenność kulturowa nie musi przekładać się na organizację polityczną czyli suwerenność polityczną. Narodowi wcale nie musi odpowiadać konkretna jednostka we wspólnocie państw. Istnieją bowiem różne możliwe formy prawnego

zjednoczenia kilku narodów, takie na przykład jak: państwa federalne, konfederacje lub państwa dopuszczające szeroki zakres autonomii regionalnej. W pewnych okolicznościach historycznych takie formy wspólnej organizacji, nie dające suwerenności państwowej pojedynczemu narodowi, mogą się okazać nawet godne zalecenia, pod warunkiem wszakże, iż panuje w nich klimat prawdziwej wolności, oparty na rzeczywistej realizacji zasady samostanowienia ludów. Prawo do własnej państwowości mają narody dojrzałe, tzn. takie, których kultura jest na poziomie mogącym przyczynić się do wzbogacenia każdego, kto zechce w niej uczestniczyć, a równocześnie na tyle oryginalna, że może się w niej wyrażać odmienność grupy, która ją tworzyła. Prawa do suwerenności państwowej nie mają te narody, które znajdują się dopiero w trakcie powstawania oraz te, które nie byłyby w stanie utworzyć państwa dającego gwarancję realizacji dobra społecznego.

4. Prawa narodów

Kościół w swym nauczaniu społecznym zwraca uwagę na równość narodów wobec prawa. Przekonanie o niższości niektórych narodów czy kultur było przyczyną wielu zbrodni, zaś nieuznawanie ich praw do suwerenności przyczyną ciągłego niepokoju w świecie.

Naród jako wspólnota osób jest podmiotem określonego zachowania i działania. Podmiotowość narodu stanowi podstawę jego praw. Są to prawa naturalne, przysługujące poszczególnym narodom na tej samej zasadzie co podstawowe prawa człowieka. Nie są niczym innym jak prawami człowieka ujętymi na płaszczyźnie życia wspólnotowego.

Jan Paweł II mówił o potrzebie przyjęcia umowy międzynarodowej, na podobieństwo Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, poświęconej prawom narodów. W przemówieniu wygłoszonym na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ naszkicował on katalog tych praw, do którego zaliczył:

- prawo każdego narodu do istnienia, które niekoniecznie domaga się prawa do suwerenności państwowej,
- prawo każdego narodu do własnego języka i kultury, poprzez które dany naród wyraża i umacnia swoją *suwerenność duchową*,
- prawo do kształtowania swojego życia zgodnie z własnymi tradycjami,
- prawo do budowania własnej przyszłości przez zapewnienie młodym pokoleniom odpowiedniego wychowania.

Podstawą wszystkich innych praw narodu jest prawo do istnienia. Nikt zatem, ani żadne państwo, ani inny naród czy organizacja międzynarodowa, nie ma prawa utrzymywać, że dany naród nie zasługuje na istnienie. Obok praw, narody mają także zobowiązania wynikające z potrzeby dostosowania się do życia w całej wspólnocie ludzkiej. Pierwszym z tych zobowiązań jest obowiązek współżycia z innymi narodami w duchu pokoju, szacunku i solidarności.

Sformułowany przez Jana Pawła II katalog praw narodów bywa jeszcze rozszerzany. Na przykład formułuje się społeczne prawa narodu, czyli zbiór wymagań, jakie społeczność narodowa może stawiać społeczności państwowej i międzynarodowej, aby te zapewniły jej niezbędne środki do prowadzenia godnego życia. Wśród praw społecznych wyróżnia się następujące szczególne prawa: prawo do odpowiednich warunków ekonomicznych, do pomocy ze strony państwa na rzecz zapewnienia

egzystencji narodu, do odpowiedniego poziomu życia, do pomocy w wyjątkowych sytuacjach, do tego, by środki społecznego przekazu stanowiły narzędzie zachowania własnej kultury.

To, że jest powinność zagwarantowania narodom ich bytu stanowi, że każda osoba ludzka posiada prawo do własnej narodowości. Takie prawo przysługuje ze względu na godność człowieka, któremu tylko naród może zapewnić to co jest mu potrzebne do jego rozwoju i ochrony. Prawo człowieka do własnej narodowości można konkretyzować poprzez wyliczanie szczegółowych uprawnień, jak np. prawa do własnej kultury, języka, obyczaju, światopoglądu, posiadania świadomości swej przynależności do konkretnej wspólnoty i kultury, korzystania z wartości narodowej wspólnoty, brania czynnego udziału w jej życiu itp.

5. Patriotyzm

W nauczaniu Kościoła patriotyzm stanowi ważną cnotę społeczną. Charakterystyczne dla chrześcijaństwa jest też związanie patriotyzmu z czwartym przykazaniem Dekalogu.

Według św. Tomasza z Akwinu w porządku miłości *drugie miejsce po Bogu zajmują rodzice i Ojczyzna, gdyż z nich (rodziców) się rodzimy, a w niej (Ojczyźnie) się wychowujemy. A więc, po zobowiązaniu w stosunku do Boga, człowiek ma największe zobowiązania wobec rodziców i Ojczyzny*". Właściwy stosunek do ojczyzny to – zdaniem św. Tomasza z Akwinu – taki, który jest kształtowany przez cnotę pietyzmu (pietas).

Cnota pietyzmu (pietas), to w klasycznej etyce, powinność moralna oddawania należnej czci, szacunku i miłości rodzicom oraz ojczyźnie. Jest częścią sprawiedliwości, stanowiąc fundament więzi społecznych, rodzinnych i narodowych. Pietyzm obejmuje także wdzięczność i opiekę nad starszymi.

W postawie pietyzmu człowiek wyraża cześć dla rodziców i ojczyzny jako źródła swego pochodzenia, wychowania i wykształcenia. Cnota pietyzmu jest pokrewna wobec kardynalnej cnoty sprawiedliwości. Sprawiedliwe jest to, że oddajemy cześć, szacunek i miłość rodzicom i ojczyźnie za pochodzenie, wychowanie i wykształcenie.

Katechizm Kościoła Katolickiego ujmuje patriotyzm jako przejaw sprawiedliwości współdzielczej, czyli takiej, która wymaga od jednostki respektowania uprawnień grupy i udziale w jej obciążeniach oraz miłości: „Miłość ojczyzny i służba dla niej wynikają z obowiązku wdzięczności i porządku miłości”. Patriotyzm jest wyrazem sprawiedliwości, ponieważ wobec ojczyzny zaciągamy dług, jako że jej zawdzięczamy pośrednio lub bezpośrednio, niemal wszystko czym jesteśmy i co posiadamy. Patriotyzm można postrzegać też jako przejaw miłości społecznej, która polega na życzliwości z tytułu społecznych powiązań jako podstawie wspólnego realizowania wartości.

Sobór Watykański II w Konstytucji *Gaudium et spes* wzywa wszystkich do wiernego pielęgnowania prawdziwej i czynnej miłości ojczyzny. Tak scharakteryzowany patriotyzm obejmuje liczne obowiązki, a wśród nich przede wszystkim solidarność ze wspólnotą narodową, rozumianą jako solidarność z przeszłymi, obecnymi i przyszłymi pokoleniami. Patriotyzm obejmuje także miłość narodu poprzez akceptację jego dóbr: kultury,

historii i terytorium.

Akceptacja kultury polega na szacunku dla niej, oznacza wysiłek zabezpieczania i przechowywania tego dobra. Postawa patriotyczna będzie zatem polegała na zachowywaniu, ochronie, ratowaniu, pielęgnowaniu i kultywowaniu wartości tkwiących w kulturze narodowej. Konieczne jest także korzystanie i nabywanie umiejętności korzystania z kultury narodowej. Szacunek i wierność narodowej kulturze oznacza osobiste zaangażowanie zmierzające do ciągłego ożywiania i rozwoju dziedzictwa kulturowego w oparciu o to, co zastane. Każde pokolenie, a w nim każdy człowiek, ma obowiązek wnoszenia swojej części do kultury narodowej. Tworząc kulturę, ubogacając ją i pogłębiając własnym wysiłkiem, można ją w ten sposób zachować. Jan Paweł II podkreślał, że wzbogacanie kultury narodowej powinno mieć na uwadze przede wszystkim udzielenie odpowiedzi na najgłębsze pytania narodu przy rozpoznaniu, co jest dla niego prawdziwym dobrem. Obowiązkiem jest także propagowanie wartości własnej kultury i wprowadzanie ich do szerszej społeczności, np. europejskiej, czy światowej. Nie chodzi tu o narzucanie innym narodom elementów własnej kultury lecz o ubogacanie nimi.

Akceptacja historii narodowej, będąca przejawem patriotyzmu, oznacza, podobnie jak w przypadku kultury, poszanowanie, zachowywanie, chęć i umiejętność czerpania z wartości, którą jest historia oraz działania mające na celu jej ubogacanie i propagowanie.

Akceptacja terytorium polega przede wszystkim na szacunku do ziemi ojczystej oraz zagwarantowaniu jej bezpieczeństwa, rozwoju tkwiących w niej wartości, troski o jej ekologię. Ziemia i ludzie są związani ze sobą wzajemną współzależnością. Nierespektowanie praw natury i eksploatacja przyrody bez ograniczeń skutkuje postępującą degradacją środowiska naturalnego – ostrzegał Jan Paweł II. Nie można mówić o miłości ziemi ojczystej, jeśli się ją jednocześnie dewastuje.

Istnieją szczególne sytuacje, w których dochowanie wierności narodowi wymaga od członków wspólnoty narodowej wielkich wysiłków na jej rzecz. Chodzi zwłaszcza o sytuacje, gdy zagrożony jest byt narodu, jego wolność i suwerenność ze strony wrogich działań obcego narodu. W tym kontekście Jan Paweł II wspominał o zaszczytnym obowiązku służby wojskowej i szczytnym ideale poświęcenia życia za ojczyznę.

6. Nacjonalizm

Nacjonalizm jest czymś różnym od patriotyzmu. Patriotyzm jest cnotą wysoko cenioną w chrześcijańskiej hierarchii wartości, natomiast nacjonalizm, z wielu powodów, jest nie do pogodzenia z Ewangelią.

Po pierwsze nacjonalizm jest postrzegany jako kult narodu. Tymczasem katolicka nauka społeczna zwraca uwagę na niebezpieczeństwo stawiania własnego narodu i ojczyzny, jako najważniejsze, w miejscu Boga. Dokonuje się wówczas straszne w skutkach zafałszowanie rzeczywistości. Choć człowiek wysoko stawia wartości ojczyste, to jednak musi wiedzieć, że ponad narodami jest Bóg, który jako jedyny ma prawo do tego, aby ustanawiać najwyższe normy moralne.

Po drugie zło nacjonalizmu wyraża się w tym, że uczy on pogardy dla innych narodów i kultur. Papież Pius X ukazywał patriotyzm jako postawę, która nie wyklucza miłości osób spoza własnej wspólnoty narodowej, a tym bardziej nie może łączyć się z nienawiścią do innych narodów. Podobnie Pius XII apelował o to, aby miłość własnej ojczyzny nie czyniła ślepymi na powinność obejmowania miłością wszystkich ludzi. Sobór Watykański II mówił o patriotyzmie jako miłości wielkodusznej i bez ciasnoty duchowej, która obejmuje wszystkich ludzi, ma wzgląd na dobro całej rodziny ludzkiej.

W nauce społecznej Kościoła obecne jest przekonanie, że prawdziwa miłość ojczyzny, jeśli jest rzeczywistą miłością, łączy się z głębokim szacunkiem dla wszystkiego, co stanowi wartość innych narodów. Wymaga uznania dobra znajdującego się poza własną wspólnotą narodową i gotowości doskonalenia się w oparciu o dorobek i doświadczenie innych narodów. Własne dziedzictwo kulturowe powinno być stale wzbogacane współdziałaniem z innymi narodami i korzystaniem z ich osiągnięć. Siłą twórczą patriotyzmu jest więc najszlachetniejsza miłość, wolna od nienawiści. Ksenofobia i wszelka nienawiść niesłychanie zubaża własny naród, pozbawiając go możliwości korzystania z dorobku całej rodziny ludzkiej.

1. *Koncepcja narodu* kns Piotr Burgoński.pdf
2. *Naród i Państwo* – Ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski
3. Internet